

**Методичні вказівки
до виконання курсової роботи
з дисципліни «Економічне планування і
прогнозування»
для студентів спеціальності «Менеджмент»**

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

**Методичні вказівки
до виконання курсової роботи
з дисципліни «Економічне планування і
прогнозування»
для студентів спеціальності «Менеджмент»**

Вінниця
ВНТУ
2017

Рекомендовано до друку Методичною радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № від 2017 р.)

Рецензенти:

В. Г. Фурик, кандидат економічних наук, доцент

О. В. Штовба, кандидат економічних наук, доцент

Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Економічне планування і прогнозування» для студентів спеціальності «Менеджмент». / Уклад. О. В. Безсмертна. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 37 с.

Методичні вказівки містять пояснення щодо загальних вимог до виконання та оформлення курсової роботи з дисципліни «Економічне планування і прогнозування». Наводиться структура курсової роботи, короткі теоретичні відомості для виконання аналітичного розділу, етапи виконання, вимоги до оформлення.

ЗМІСТ

1 Загальні положення	4
2 Вимоги до структури та змісту курсової роботи	4
2.1 Вступна частина курсової роботи	4
2.2 Основна частина курсової роботи	7
3 Етапи виконання курсової роботи	17
4 Вимоги до оформлення курсової роботи	18
4.1 Загальні правила	18
4.2 Оформлення розділів	19
4.3 Правила написання тексту	19
4.4 Оформлення формул	21
4.5 Оформлення ілюстрацій	22
4.6 Оформлення таблиць	23
4.7 Оформлення висновків	26
4.8 Оформлення списку джерел посилання	26
4.9 Оформлення додатків	26
Додаток А. Рекомендовані теми курсових робіт	28
Додаток Б. Зразок титульного аркуша курсової роботи	29
Додаток В. Бланк завдання до курсової роботи	30
Додаток Д. Приклади оформлення бібліографічного опису наукових робіт (списку джерел посилання)	31
Список використаних та рекомендованих джерел посилання	34

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Виконання курсової роботи з дисципліни «Економічне планування і прогнозування» надає студентам можливість опанувати методи наукового пізнання економічних процесів і явищ, категоріально-понятійний апарат з курсу, закони функціонування економічних систем, а отже є важливим засобом формування у студентів логіки нового економічного мислення, адекватного уяві ринкових відносин.

Курсова робота дозволяє розширити і поглибити наукові знання студентів з економічного планування і прогнозування та набути досвіду самостійного дослідження реальних економічних процесів. При її виконанні студенти набувають також навичок самостійного пошуку і аналізу наукових праць вітчизняних і зарубіжних економістів, законодавчих актів, статистичних і практичних матеріалів та інших літературних джерел з відповідної теми, їх аналізу і узагальнення, письмового викладу наслідків проведеного дослідження та вміння застосовувати їх для вирішення конкретних практичних задач. В цьому аспекті курсова робота може бути використана як база при підготовці студентами наукових доповідей і дипломних робіт.

Завданнями розробки курсової роботи є вивчення теоретичних засад методів планування і прогнозування в розрізі конкретної теми, здійснення прогнозу значення досліджуваного показника, обґрунтування доцільності застосування інших методів прогнозування значення досліджуваного показника.

Курсова робота розробляється на основі практичного дослідження обраного об'єкта (показника) на реальному підприємстві (в установі) та прогнозування його значення. Результатом проведеного аналізу мають стати обґрунтовані пропозиції щодо застосування інших, більш точних методів прогнозування значення досліджуваного показника.

Структура курсової роботи є однаковою для всіх студентів, однак варіантність курсових розробок в групі забезпечується за рахунок проведення поглибленого аналізу по темі роботи на конкретному підприємстві.

2 ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1 Вступна частина курсової роботи

Студент обирає тему курсової роботи (КР) з переліку, наведеного у дод. А, відповідно до свого порядкового номеру у списку групи. Студент

може запропонувати іншу тему КР, але при обов'язковому погодженні з науковим керівником.

Вступна частина курсової роботи повинна містити такі структурні елементи:

- титульний аркуш (зразок наведено у дод. Б);
- бланк завдання (зразок наведено у дод. В);
- анотація;
- зміст;
- перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності);
- вступ.

Титульний аркуш

Титульний аркуш є першою сторінкою КР, яка не нумерується. На титульному аркуші обов'язково повинні бути підписи наукового керівника та студента, який виконав роботу.

Бланк завдання

Бланк завдання розміщують одразу після титульного аркушу. Цей лист не нумерується та не рахується. На бланку завдання обов'язково повинні бути підписи наукового керівника, що видав завдання, та студента, що його отримав.

Анотація

Анотація призначена для ознайомлення з текстовим документом курсової роботи. Вона має бути стислою, інформативною і містити відомості, які характеризують виконану роботу. Анотацію слід розміщувати безпосередньо за бланком завдання, починаючи з нової сторінки, нумерація якої не зазначається, але рахується як друга сторінка курсової роботи. В кінці анотації подаються ключові слова (до 10 слів). Нижче наведено зразок анотації курсової роботи на тему «Моделювання як метод прогнозування витрат підприємства».

АНОТАЦІЯ

В курсовій роботі розглядаються особливості моделювання як методу прогнозування витрат підприємства. В першому розділі розглянуті теоретичні аспекти сутності методу моделювання.

У другому розділі здійснено прогнозування величини витрат підприємства із застосуванням методу моделювання.

Третій розділ присвячено обґрунтуванню доцільності застосування інших методів прогнозування витрат підприємства.

Ключові слова: витрати, собівартість, калькуляція, планування, прогнозування, моделювання, матеріальні витрати, амортизація, витрати на оплату праці, відрахування.

Зміст

Зміст розташовують безпосередньо після анотації, з нової сторінки. До змісту включають: перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів; вступ; послідовно перелічені назви всіх розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів (якщо вони мають заголовки) роботи; висновки; список літератури; назви додатків і номери сторінок, які містять початок матеріалу із зазначенням сторінок, на яких вони вміщені.

Зміст за нумерацією пояснювальної записки є третьою сторінкою. Назви заголовків змісту повинні однозначно відповідати назвам заголовків пояснювальної записки за текстом. Нумерація сторінок повинна бути наскрізною.

Нижче наведено зразок змісту курсової роботи на тему «Моделювання як метод прогнозування витрат підприємства».

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Теоретичні засади моделювання як методу прогнозування витрат підприємства	6
2 Прогнозування величини витрат підприємства із застосуванням методу моделювання	15
3 Пропозиції щодо доцільності застосування інших методів прогнозування витрат підприємства	27
Висновки	33
Список джерел посилання	35
Додаток А. Фінансова звітність ПАТ «Ямпільський приладобудівний завод»	37

Вступ

У вступі необхідно розкрити сутність і стан вивчення теми курсової роботи, її значущість, обґрунтувати актуальність дослідження на обрану тему. Необхідно охарактеризувати обрану тему курсової роботи з точки зору її місця та ролі в економіці та менеджменті. Інформація щодо курсової роботи відображається у вступі у нижче наведеній послідовності.

Обґрунтовують **актуальність і доцільність обраної теми дослідження** для розвитку певної галузі, ступінь розробленості в науковій літературі.

Формулюють **мету** курсової роботи. Слід уникати формулювань мети, що починаються зі слів «Дослідження...», «Вивчення...», оскільки ці вирази

вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Наприклад, для теми «Моделювання як метод прогнозування витрат підприємства» мету можна сформулювати наступним чином: *«розробка пропозицій щодо доцільності застосування інших методів прогнозування витрат підприємства»*.

Потім формулюються **завдання**, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Зазвичай кількість завдань 3-4. Для вказаної теми курсової роботи можна сформулювати наступні завдання:

- *викласти теоретичні основи сутності моделювання як методу прогнозування витрат підприємства;*
- *спрогнозувати величину витрат підприємства із застосуванням методу моделювання;*
- *розробити пропозицій доцільності застосування інших методів прогнозування витрат підприємства.*

У вступі також вказують **об'єкт та предмет дослідження**. **Об'єкт дослідження** – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. **Предмет** міститься у межах об'єкта дослідження. Вони співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виокремлюється та його частина, яка є предметом дослідження.

Продовжуючи обрану тему, об'єктом дослідження є *«процес прогнозування витрат на ПАТ «Ямпільський приладобудівний завод»*; предмет дослідження – це *«методи прогнозування витрат підприємства»*.

Наступним елементом вступу є зазначення **методів дослідження** (зокрема, діалектичний, логічний методи, порівняння, групування, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, інші специфічні прийоми і методи). Тут необхідно не просто навести перелік використаних наукових принципів, методології та методів дослідження, а й чітко вказати, для вирішення яких завдань використовувався той чи інший метод. Наприклад: *методи логічного узагальнення, аналізу, синтезу використано для дослідження теоретичних основ моделювання як методу прогнозування витрат підприємства. Методи фінансового аналізу, зокрема, коефіцієнтний, групування даних, використано при дослідженні витрат об'єкта дослідження. Факторний аналіз використовується для виявлення основних факторів, що впливають на рівень витрат досліджуваного підприємства. Графічний метод використано для наочного подання інформації.*

Обсяг вступу 2-3 сторінки.

2.2 Основна частина курсової роботи

Основна частина курсової роботи повинна містити такі структурні елементи:

- три розділи загальним обсягом не більше 30 сторінок;
- висновки (2-3 сторінки);
- список літератури;

– додатки.

Основна частина роботи складається з розділів. Класична побудова курсової роботи передбачає наявність 3 розділів. У кінці кожного розділу формулюють стислі (1-2 абзаци) висновки, що повинні містити теоретичні і практичні результати, отримані у цьому розділі. Використовуючи конкретні матеріали, студент повинен у тексті вказати джерела їх отримання.

Перший розділ – теоретичний. У ньому необхідно дати аналіз наукової літератури з тематики курсової роботи, висвітлити погляди різних авторів на суть питання, що розглядається; охарактеризувати основні підходи до висвітлення теоретичних засад обраного методу планування і прогнозування в розрізі конкретної теми. У цьому розділі варто зазначити зарубіжний досвід управління та проаналізувати доцільність його використання у вітчизняних умовах.

При написанні цього розділу використовується спеціальна наукова економічна література вітчизняних та зарубіжних авторів (навчальні посібники, підручники, монографії, статті в журналах і ЗМІ), а також електронні ресурси. Обов'язковим є посиланням на джерела інформації, в т.ч. наукових публікацій (монографії, статті) за останні роки.

Обсяг першого розділу до 10 сторінок.

Другий розділ – аналітичний. Курсова робота виконується за матеріалами конкретного діючого підприємства. Студент здійснює прогноз значення досліджуваного показника на прикладі облікових і статистичних даних конкретного суб'єкта господарювання, використовуючи аналітичні методи та ЕОМ. Цей розділ роботи має бути логічно пов'язаний із теоретичними відомостями першого розділу.

В цьому розділі необхідно дати стисло характеристику підприємства-об'єкта дослідження, а саме вказати: назву, коротку історію та дату заснування, реєстрації досліджуваного підприємства, організаційно-правову форму господарювання, розмір статутного капіталу, мету та предмет діяльності, характеристику продукції: призначення, ринки збуту, конкурентоспроможність, конкурентів та постачальників. Відповідно до галузевої, регіональної приналежності, організаційно-правової форми господарювання бажано виявити і вказати особливості, які слід враховувати в процесі управління підприємством.

Також необхідно вивчити динаміку досліджуваного показника за останні 3-5 років. Оцінка динаміки зміни показника необхідна для формування загального уявлення про тенденції розвитку об'єкта аналізу. За результатами розрахунку динаміки зміни показника здійснюється прогноз його значення на наступні 5 років і проводиться зіставлення розрахованих прогнозних показників з оптимальними значеннями або зі значеннями минулих періодів, таким чином оцінюється якість прогнозу.

Основними методами прогнозування, які слід застосовувати для виконання курсової роботи, є:

1. Методи екстраполяції тенденції по одному часовому ряду:

1.1. Прості методи екстраполяції тенденції.

1.2. Складні методи екстраполяції тенденції.

2. Експертні методи прогнозування.

При прогнозуванні **методами екстраполяції тенденції** виходять із інерційності явища (процесів), тобто із передумови, що тенденції і закономірності, що склалися у «передісторії» (минулому), будуть з достатнім ступенем імовірності незмінно або з невеликими змінами діяти і в прогнозованому періоді.

До **простих методів екстраполяції тенденції** можна віднести: екстраполяція на основі аналітичних показників рядів динаміки, екстраполяція на основі індексу сезонності, екстраполяція на основі плинної середньої.

Екстраполяція на основі аналітичних показників рядів динаміки.
Динамічним рядом (рядом динаміки) називається послідовність показників, які характеризують зміну явища (процесу, об'єкта) у часі. Окремі спостереження динамічного ряду називаються **рівнями**.

Позначимо:

Y_0 - початкове (базисне) значення рівня динамічного ряду;

y_n - кінцеве значення рівня динамічного ряду;

y_i - умовно прийняти (і-тий) рівень динамічного ряду;

n - кількість елементів динамічного ряду.

В табл. 2.1 наведені основні аналітичні характеристики (показники) рядів динаміки та формули для їх розрахунку.

Таблиця 2.1 - Аналітичні характеристики рядів динаміки та формули для їх обчислення

Аналітичні характеристики рядів динаміки	Розрахункові формули
Абсолютний приріст: Ланцюговий	$\Delta'y_i = y_i - y_{i-1}$
Базисний	$\Delta y_i = y_i - y_0$
Середній	$\bar{\Delta y} = \frac{y_n - y_0}{n-1} = \frac{\sum_{i=1}^{n-1} \Delta'y_i}{n-1}$
Темп зростання: Ланцюговий	$T'_p = \frac{y_i}{y_{i-1}} \cdot 100$
Базисний	$T_p = \frac{y_i}{y_0} \cdot 100$
За весь період	$T_p = \frac{y_n}{y_0} \cdot 100$
середній	$\bar{T}_p = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_0}} \cdot 100$

Продовження таблиці 2.1

Коефіцієнт зростання	$K_p = \frac{T_p}{100}; \bar{K}_p = \frac{\bar{T}_p}{100}$
Темп приросту	$T_{np} = T_p - 100; \bar{T}_{np} = \bar{T}_p - 100$
Абсолютний розмір 1% приросту: ланцюговий	$\Delta y_{1\%} = \frac{y_i - 1}{100}$
Середній за весь період	$\Delta y_{1\%} = \frac{\Delta \bar{y}}{\bar{T}_{np}}$
Коефіцієнт випередження (відставання)	$K = \frac{y_i}{y_{i-1}} : \frac{x_i}{x_{i-1}}$

В табл. 2.1 темпи (коефіцієнти) зростання розраховуються на підставі абсолютних величин.

У випадку, коли початкова інформація являє собою відносні величини, зокрема, темпи зростання (приросту), то слід дотримуватися такого правила: добуток ланцюгових коефіцієнтів (темпів) зростання дорівнює коефіцієнту (темпу) зростання за весь період, тобто:

$$\frac{y_n}{y_0} = K_{p1}' \cdot K_{p2}' \cdot K_{p3}' \cdot \dots \cdot K_{pn}' = \Pi \frac{y_i}{y_{i-1}}, \quad (2.1)$$

а середній коефіцієнт зростання визначається за такою формулою:

$$\bar{K}_p = \sqrt[n-1]{\Pi \frac{y_i}{y_{i-1}}}. \quad (2.2)$$

Якщо в умові задачі подані темпи приросту, то їх слід спочатку перевести в темпи зростання

$$T_p' = T_{np}' + 100, \quad (2.3)$$

а потім на їх основі визначити коефіцієнт зростання

$$K_p' = \frac{T_p'}{100}. \quad (2.4)$$

На основі наведених вище середніх значень статистичних (аналітичних) характеристик динамічного ряду рекомендуються такі формули для побудови прогнозів:

$$\Delta \hat{y}_{n+T} = y_n + \bar{\Delta y} \cdot T \quad (2.5)$$

$$\Delta \hat{y}_{n+T} = y_n \bar{k}_p^T \quad (2.6)$$

де \hat{y} – тут і далі таким чином позначаються прогнози значення показників;
 T – величина горизонту прогнозу ($T=1;2;3;\dots$).

Щоб оцінити надійність застосовуваного методу прогнозування, використовуються, так звані, прийом «**прогноз екс-пост**». Суть його полягає у наступному: сформовані початкові дані, необхідні для побудови прогнозу, поділяються на дві частини (два періоди): $1 \div k$ і $(k+1) \div n$. За даними першої частини, умовно прийнятої за «передісторію», будується рівняння (модель), на базі якої складається прогноз, що охоплює другу частину сформованого динамічного ряду. Шляхом порівняння спрогнозованих і фактичних даних на період $(k+1) \div n$ можна оцінити точність (якість) прогнозу.

Екстраполяція на основі індексу сезонності.

Сезонні коливання – це більш чи менш сталі внутрішньорічні коливання у ряді динаміки, що обумовлені специфічними умовами виробництва і споживання певного товару (послуг).

Для вивчення сезонних коливань використовуються спеціальні показники, які називають **індексами сезонності**, а сукупність їх утворює **сезонну хвилю**.

Індекс сезонності визначається за формулою:

$$I_c = \frac{\bar{y}_i}{\bar{y}} \cdot 100; \bar{y}_i = \frac{\sum_{j=1}^k y_{ij}}{k}; \bar{y} = \frac{\sum_{i=1}^n \bar{y}_i}{n} = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^k y_{ij}}{k \cdot n} \quad (2.7)$$

де I_c - індекс сезонності;

\bar{y}_i - середнє значення за i -й квартал (місяць, декаду);

\bar{y} - загальна середня;

$y_{i,j}$ - значення показника в i -му кварталі (місяці, декаді) j -го року ($i=1;2;3;\dots; k; j=1;2;3; n$).

Побудова прогнозу на наступний рік на основі індексу сезонності здійснюється за такою формулою:

$$\hat{Q}_i = \frac{\hat{Q} \cdot I_c}{100} \quad (2.8)$$

де \hat{Q}_i - прогнозне значення показника на i -й квартал (місяць, декаду) наступного року;

\hat{Q} - прогнозне значення показника на весь наступний період;

I_c - індекс сезонності;

n - кількість кварталів (місяців, декад).

Такого роду дослідження за необхідності можна приводити також за рік по кварталах, за квартал по місяцях, за місяць по декадах.

Екстраполяція на основі плинної середньої.

Метод плинної середньої базується на використанні залежності:

$$\Delta x_{t+1} = \lambda_t x_t + \lambda_{t-1} \Delta x_{t-1} + \lambda_{t-2} \Delta x_{t-2} + \dots + \lambda_{t-(n-1)} \Delta x_{t-(n-1)}, \quad (2.9)$$

де n - кількість років "передісторії".

Прогноз на 5 років на основі плинної середньої визначається за допомогою системи п'яти рівнянь:

$$\begin{cases} \hat{x}_{t+1} = x_t + \lambda_5 * \Delta x_t + \lambda_4 * \Delta x_{t-1} + \lambda_3 * \Delta x_{t-2} + \lambda_2 * \Delta x_{t-3} + \lambda_1 * \Delta x_{t-4}, \\ \hat{x}_{t+2} = \hat{x}_{t+1} + \lambda_5 * \Delta x_t + \lambda_4 * \Delta x_{t-1} + \lambda_3 * \Delta x_{t-2} + \lambda_2 * \Delta x_{t-3}, \\ \hat{x}_{t+3} = \hat{x}_{t+2} + \lambda_5 * \Delta x_t + \lambda_4 * \Delta x_{t-1} + \lambda_3 * \Delta x_{t-2}, \\ \hat{x}_{t+4} = \hat{x}_{t+3} + \lambda_5 * \Delta x_t + \lambda_4 * \Delta x_{t-1}, \\ \hat{x}_{t+5} = \hat{x}_{t+4} + \lambda_5 * \Delta x_t. \end{cases} \quad (2.10)$$

При цьому, $x_t = x_n$.

Абсолютні прирости визначаються таким чином:

$$\begin{aligned} \Delta x_t &= x_n - x_{n-1}; \\ \Delta x_{t-1} &= x_{n-1} - x_{n-2}; \\ \Delta x_{t-2} &= x_{n-2} - x_{n-3}; \\ \Delta x_{t-3} &= x_{n-3} - x_{n-4}; \\ \Delta x_{t-4} &= x_{n-4} - x_{n-5}, \\ x_{n-5} &= x_0. \end{aligned} \quad (2.11)$$

Коефіцієнт λ_i розраховується за формулою

$$\lambda_i = \frac{i \cdot \beta}{n}, \quad (2.12)$$

де i - число, яке означає послідовний натуральний ряд “передісторії”, починаючи з останнього;

β - визначається за таблицею, поданою нижче:

N	3	4	5	6	7	8
β	0,500	0,400	0,333	0,286	0,250	0,222

До складних методів екстраполяції тенденції можна віднести: моделювання, часовий тренд.

Моделювання як метод прогнозування.

Економічна модель відображає взаємозв’язок окремих параметрів (факторів) явищ і процесів економічного життя.

Найбільш ефективним засобом встановлення і оцінки взаємозв’язків окремих явищ в статистичних дослідженнях є **метод аналізу кореляції і регресії**, послідовність використання якого виглядає наступним чином:

1. Встановити тип зв’язку між факторами та результативним показником, тобто визначити алгебраїчну форму рівняння.

2. За допомогою пакету Аналіз даних в Excel визначити параметри рівняння і статистичні характеристики, за допомогою яких оцінюється якість рівняння.

3. Змінюючи в побудованому рівнянні значення факторів, можна змоделювати, тобто спрогнозувати величину результативного показника.

Вирівнювання рядів динаміки. Часовий тренд.

Динамічні ряди вирівнюються за допомогою залежності:

$$\hat{y}_t = f(t), \quad (2.13)$$

де \hat{y}_t - рівні динамічного ряду, які обчислюються відповідним аналітичним виразом (рівнянням) в момент часу t .

Залежність 2.13 називається **часовим трендом**. Вона відображає зміну явища (процесу) в часі. Часовий тренд може бути описаний різними рівняннями, вид яких визначається характером зміни динаміки показників.

Для реалізації рівняння тренда (визначення параметрів і характеристик) застосовуються той же метод аналізу кореляції і регресії, що і при моделюванні.

Рівняння часового тренда застосовується для **інтерполяції і екстраполяції** рядів динаміки.

Інтерполяція дозволяє знайти рівень показника за відсутній період в межах ретроспективи: $t_1 \div t_n$; екстраполяція дозволяє прогнозувати рівень показників за межами ретроспективи: $t_{n+1} \div t_T$ ($T=1;2;3$ і т.д.).

Методи, які основані на припущенні про те, що на базі думок спеціалістів в певній галузі знань можна побудувати адекватну картину майбут-

нього розвитку з урахуванням всіх можливих зсувів та стрибків, отримали назву **методів експертиз або методів експертних оцінок**.

В курсовій роботі слід застосовувати *метод колективних експертних оцінок Дельфі*, в основі якого лежить анкетування. Використання цього методу передбачає виконання таких завдань:

1. Оцінка порівняльної важливості окремих факторів (параметрів напрямків). Оцінка експертом відносної важливості факторів, зазвичай, здійснюється шляхом присвоєння деякої кількісної оцінки, наприклад, за 100 бальною системою. Експерт надає кожному фактору (параметру, напрямку) кількість балів в межах від 0 до 100. 0 присвоюється в тому випадку, якщо фактор, на думку експерта, не має суттєвого значення; 100 балів присвоюється тому фактору, який має найбільш важливе, вирішальне значення. Експерт може надати однакову кількість балів декільком факторам, якщо на його думку вони в рівному ступені суттєві.

2. Дані, отримані в балах, відповідним чином ранжують по мірі зниження та отримують оцінки рангів. **Ранг** – це порядковий номер, що визначає місце кожного фактора в загальній сукупності факторів. Зазвичай ранги відповідають числом натурального ряду 1,2,3,...,n де n – кількість ранжованих факторів. Ранг, рівний одиниці, присвоюється найбільш важливому фактору; ранг з максимальним числом n – найменш важливому фактору. Якщо експерт присвоює однакову кількість балів кільком факторам то їм присвоюють стандартизовані ранги. **Стандартизований ранг** – це частка від ділення суми місць, зайнятих факторами з однаковими рангами, на загальну кількість таких альтернатив.

3. Сума балів, призначених експертом j-му напрямку дослідження визначається за формулою

$$M_j = \sum_{i=1}^m C_{ij} . \quad (2.14)$$

Середній бал для кожного напрямку дорівнює

$$\bar{M}_j = \sum_{i=1}^m C_{ij} : m_j . \quad (2.15)$$

4. Сума рангів, призначених експертами j-му напрямку досліджень, розраховується за формулою

$$S_j = \sum_{i=1}^m R_{ij} \quad (2.16)$$

Середній ранг для кожного напрямку дорівнює

$$\bar{S}_j = \frac{\sum_{i=1}^m R_{ij}}{m} = \frac{S_i}{m} \quad (2.17)$$

5. При оцінюванні важливості окремих напрямків визначається показник частоти максимально можливих оцінок за формулою

$$K_{100j} = \frac{m_{100j}}{m_j} \quad (2.18)$$

6. Активність експертів щодо кожного напрямку обчислюється за допомогою коефіцієнта активності

$$K_{aej} = \frac{m_j}{m}, \quad (2.19)$$

де K_{aej} – коефіцієнт активності експертів по j -му напрямку;
 m_j – кількість експертів, що оцінили j -й напрямок;
 m – загальна кількість експертів.

7. На підставі розрахунків середнього балу та середнього рангу для всіх напрямків дослідження можна формально оцінити відносну важливість кожного напрямку і за результатами проведених оцінок підібрати найоптимальніший. Таким є напрямок, який має максимальне значення середнього балу і мінімальне значення середнього рангу.

Здійснивши прогноз показників за темою курсової роботи та оцінивши якість прогнозу, необхідно зробити висновки про кількісну та якісну зміну показників в майбутньому періоді.

Результати оброблення вхідної інформації в курсовій роботі повинні бути належним чином систематизовані і оформлені у вигляді таблиць, графіків, схем, діаграм з обов'язковим посиланням на них за текстом пояснювальної записки.

Інформаційною базою цього розділу може бути Статут підприємства, фінансова та інші форми звітності, Положення, рішення та інші внутрішньофірмові документи, аналітичні довідки, публікації, статистичні дані, законодавчо-нормативна документація, офіційна інформація з мережі ІНТЕРНЕТ (зокрема, www.smida.gov.ua) тощо.

Обов'язковим під час роботи над цим розділом є використання фінансової звітності конкретного суб'єкта господарювання. Це, як правило, такі бухгалтерські форми:

1. Баланс (Звіт про фінансовий стан).
2. Звіт про фінансові результати підприємства (звіт про сукупний дохід).

3. Звіт про рух грошових коштів.
4. Звіт про власний капітал.
5. Примітки до фінансової звітності.

Форми звітності аналізованого суб'єкта господарювання необхідно розмістити у додатках та оформити як один додаток із назвою, наприклад «Фінансова звітність ПАТ «Ямпільський приладобудівний завод».

Обсяг другого розділу до 10 сторінок.

Третій розділ передбачає розробку пропозицій щодо доцільності застосування інших методів прогнозування значення досліджуваного показника. Для цього додатково може бути проведено факторний аналіз зміни показника за темою, і на основі цієї інформації зроблено висновки про вплив факторів на прогнозоване значення досліджуваного показника та підвищення точності прогнозу.

В процесі обґрунтування доцільності застосування інших методів прогнозування можливі такі альтернативні рішення:

1. Якщо прогнозування значень досліджуваного показника здійснювалось на основі середнього абсолютного приросту, то в третьому розділі слід здійснити прогноз з використанням середнього коефіцієнта росту. Порівнявши результати прогнозування з фактичними даними (за прийомом «прогноз екс-пост»), а саме визначивши значення середнього абсолютного відхилення і середнього відносного відхилення, можна зробити висновки, який метод прогнозування виявився точнішим.

2. Якщо на значення аналізованого показника значний вплив має фактор сезонності, то можна запропонувати здійснити прогноз на основі індексу сезонності, розбивши досліджуваний період на квартали, місяці тощо.

3. Якщо в країні, галузі або діяльності досліджуваного підприємства в останні роки відбулись значні зміни, які необхідно врахувати при здійсненні прогнозу, то доречним є здійснити прогноз в цьому розділі роботи за методом плинної середньої.

4. Якщо на значення результативного показника впливає значна кількість факторів, то для більш точного прогнозу слід застосувати метод моделювання, склавши відповідне рівняння.

5. Якщо динаміка значення досліджуваного показника є стабільною, без різких змін, то оптимальним є застосування методу часового тренду, за яким величина показника на наступні періоди прогнозується із певним визначеним приростом.

6. Якщо в розпорядженні автора роботи є досвідчена команда експертів, яка володіє повною інформацією про стан проблеми, що досліджується, то для розробки пропозицій можна провести анкетування та спрогнозувати значення показника за методом колективних експертних оцінок Дельфі.

Обсяг третього розділу – до 10 сторінок.

Висновки до курсової роботи повинні бути чіткими та лаконічними. Тут необхідно оцінити стан проблеми, якій присвячено роботу, чітко вказати основні отримані результати та розкрити шляхи розв'язання виявлених проблем. Висновки повинні бути як теоретичні, так і практичні (із цифровими даними за результатами аналізу).

Обсяг висновків –2-3 сторінки.

Список джерел посилання

Основою курсової роботи є відповідні законодавчі, нормативні матеріали, спеціальна літератури з теми дослідження, періодичні видання. В списку джерел посилання, окрім навчальних посібників, підручників, монографій, методичних рекомендацій тощо, обов'язково повинні бути журнальні статті останніх років.

Вихідними даними для виконання роботи є фінансова звітність та інша інформація конкретного діючого суб'єкта господарювання. Цю інформацію студент збирає самостійно.

Список джерел посилання розміщують відповідно до вимог, наведених нижче, у вимогах до оформлення текстової частини.

Додатки

У додатки до курсової роботи доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття:

- фінансову звітність об'єкта дослідження;
- проміжні розрахунки (за необхідності);
- ілюстрації та таблиці допоміжного характеру та які займають більше однієї сторінки роботи тощо (за необхідності).

3 ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота виконується поетапно, виконання кожного етапу фіксується керівником роботи. В ході виконання роботи студент звертається до керівника, одержує від нього додаткові консультації. Можливий такий розподіл роботи над курсовою роботою:

1. Вибір та затвердження теми, оформлюється заповненням бланку завдання, який підписується керівником курсової роботи. Тема реєструється науковим керівником курсової роботи.

2. Огляд літературних джерел. Необхідно зібрати теоретичну та практичну інформацію по темі. Особливу увагу слід приділити спірним питанням за темою, сформулювати свою точку зору. Список рекомендованої літератури наведено нижче.

3. Розробка та узгодження із науковим керівником плану роботи. План роботи із зазначенням теми підписується студентом та керівником і обов'язково додається до курсової роботи.

4. Збір форм фінансової звітності за останні 3-5 роки. Кількість форм звітності залежить від теми курсової роботи.

5. Написання першого та другого розділі курсової роботи. При виконанні прогнозу обраного показника діяльності підприємства доцільно використовувати спеціальну літературу.

6. Написання третього розділу, що містить пропозиції та рекомендації, виконується після проведення прогнозу та виявлення резервів підвищення точності цього прогнозу.

7. Написання загальних висновків по роботі.

8. Оформлення роботи відповідно до вимог, представлених в цих методичних вказівках.

9. Робота після реєстрації на кафедрі здається на перевірку науковому керівнику не пізніше ніж за два тижні до захисту.

10. Оцінювання та захист курсової роботи. Курсова робота оцінюється не тільки за змістом, а й за оформленням. У випадку недотримання вимог до змісту та оформлення курсової роботи вона повертається студенту на доопрацювання. До захисту курсової роботи студент вносить зміни і доповнення до неї відповідно до зауважень керівника на зворотній стороні аркуша або у вигляді окремого додатку. Дозволяється робити незначні виправлення в пояснювальній записці за допомогою білої фарби та чорних чорнил.

Захист курсової роботи відбувається в усній формі. Студент звітує за змістом роботи та результатами дослідження, за зробленими керівником в роботі зауваженнями. Оцінка результатів захисту виставляється в залікову книжку. Студент, який не виконав чи не захистив курсову роботу на позитивну оцінку, до складання іспиту не допускається.

4 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

4.1 Загальні правила

При оформленні текстової частини КР необхідно дотримуватись вимог ДСТУ 3008-2015 «Звіти у сфері науки і техніки. структура та правила оформлення». Документацію оформляють на стандартних аркушах паперу з однієї сторони. Відступи від країв аркуша: зверху і знизу – 20 мм; зліва – 25 мм; справа – 15 мм. Абзац – 5 знаків (відступ на 1,27 см). Нумерація сторінок в правому верхньому кутку, починаючи зі змісту.

Обсяг текстової частини КР 30-35 сторінок формату А4 без врахування списку літератури та додатків. Текст КР оформлюють машинописним (друкарським) чітким шрифтом (Times New Roman 14 кеглем, 1,5 інтервали) або рукописним основним креслярським шрифтом з висотою букв та цифр не менше 2,5 мм.

4.2 Оформлення розділів

Структурними елементами основної частини КР є розділи.

Розділ – головна ступінь поділу тексту, позначена номером і має заголовок.

Кожен розділ рекомендується починати з нової сторінки. Заголовок розділу записують посередині великими буквами.

Структурні елементи АНОТАЦІЯ, ЗМІСТ, ВСТУП, ВИСНОВКИ, СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ, ДОДАТКИ пишуться з нової сторінки, і їх заголовки також пишуться посередині рядка великими буквами.

Розділи нумерують порядковими номерами в межах всього документа (1, 2, і т.д.). Після номера крапку не ставлять, а пропускають один знак.

Цифри, які вказують номер, не повинні виступати за абзац.

Посилання в тексті на розділи виконується за формою: «...*наведено в розділі 3*».

4.3 Правила написання тексту

При написанні тексту слід дотримуватися таких правил:

1) текст необхідно викладати обґрунтовано, лаконічно в науковому стилі;

2) умовні буквені позначення повинні відповідати встановленим стандартам. Перед буквеним позначенням величини повинно бути її пояснення (*прибуток Р, рентабельність R*);

3) числа з розмірністю слід записувати цифрами, а без розмірності словами (*собівартість – 20 тис. грн, збільшилась у два рази*);

4) позначення одиниць вимірювання слід писати в рядок з числовим значенням без перенесення в наступний рядок. Між останньою цифрою числа і позначенням одиниці вимірювання слід робити пропуск (*100 грн, 2 млн грн*);

5) якщо наводиться ряд числових значень однієї і тієї ж величини, то одиницю вимірювання величини вказують тільки після останнього її числового значення (*1,5; 1,75; 2 відн. од.*);

6) позначення величин з граничними відхиленнями слід записувати так: $20 \pm 5 \%$;

7) буквені позначення одиниць, які входять в добуток, розділяють крапкою на середній лінії (\cdot); знак ділення замінюють косою рисою ($/$);

8) порядкові числівники слід записувати цифрами з відмінковими закінченнями (*9-й показник, 4-а пропозиція*); при кількох порядкових числівниках відмінкове закінчення записують після останнього (*3,4,5-й графіки*); кількісні числівники записують без відмінкових закінчень (*на 20 аркушах*); не пишуть закінчення в датах (*21 жовтня*) та при римських числах (*XXI століття*);

9) скорочення слів в тексті не допускаються, крім загальноприйнятих в українській мові;

10) дозволяється виконувати записи математичних виразів за формою:

$$\frac{ABC}{DE} \quad \text{або} \quad ABC / DE;$$

$$ABC \times DE \quad \text{або} \quad ABC * DE.$$

11) в тексті документа може наводитись перелік, який рекомендується нумерувати малими літерами української абетки з дужкою або тире перед текстом. Для подальшої деталізації переліку використовують арабські цифри з дужкою.

Кожну частину переліку записують з абзацу, починаючи з малої букви і закінчуючи крапкою з комою, в кінці останньої ставлять крапку.

Приклад:

а) текст переліку та його...продовження;

б) текст переліку:

1) текст переліку подальшої деталізації та його продовження;

2) ...;

в) останній перелік.

12) Одна примітка не нумерується. Слово «Примітка» друкують кеглем 12 через один міжрядковий інтервал з абзацного відступу з великої літери з крапкою в кінці. У тому самому рядку через проміжок з великої літери друкують текст примітки тим самим шрифтом. Якщо приміток кілька, то їх подають після тексту, якого вони стосуються, і нумерують арабськими цифрами. Примітку починають з великої літери. Продовжують текст примітки без абзацу. Після кожної примітки ставлять крапку.

Примітка. _____

Примітка 1. (Після кожного номера примітки з великої літери подають текст примітки). _____

Примітка 2. _____

13) не дозволяється:

- допускати професійних або місцевих слів і виразів;
- після назви місяця писати слово «місяць» (не «в травні місяці», а «в травні»);
- використовувати позначення одиниць вимірювання величин без цифр. Необхідно писати повністю: «кілька кілограмів» (за винятком оформлення таблиць і формул);
- з'єднувати текст з умовним позначенням величин за допомогою математичних знаків (не «рентабельність = 25%», а «рентабельність дорівнює 25%», не «збиток склав – 120 тис. грн», а «збиток склав мінус 125 тис. грн»);
- використовувати математичні знаки <, >, o, №, % та ін. без цифрових або буквених позначень. В тексті варто писати словами «понад», «нуль», «номер», «відсоток» і т.д.

4.4 Оформлення формул

Кожну формулу записують з нового рядка, симетрично до тексту. Між формулою і текстом пропускають один рядок.

Пояснення символів наводять в тексті або одразу ж під формулою. Для цього після формули ставлять кому і записують пояснення до кожного символу з нового рядка в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі, розділяючи крапкою з комою. Перший рядок повинен починатися без абзацного відступу зі слова «де» і без будь-якого знака після нього.

Всі формули нумерують в межах розділу арабськими числами. Номер вказують в круглих дужках з правої сторони, в кінці рядка, на рівні закінчення формули. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, розділених крапкою. На формули повинні бути посилання в квадратних дужках.

Приклад:

Обсяг продаж Оп в грошовому виразі визначається за формулою [4, с. 133]

$$Оп = С \times Ц, \quad (1.1)$$

де С – обсяг продаж, од.;

Ц – оптимальна ринкова ціна реалізації, грн.

Числову підстановку і розрахунок виконують з нового рядка не нумеруючи. Результат підрахунку записується із одиницею вимірювання. Наприклад:

$$Оп = 20 \times 5 = 100 \text{ грн.}$$

Одиниці вимірювання одного й того ж показника або пов'язаних між собою показників (із фінансової звітності та розрахованих показників на її основі) в межах документа повинні бути однаковими (*тис. грн або грн, тис. т або т, відн. од. або %*).

Якщо формула велика, то її можна переносити в наступні рядки. Перенесення виконують тільки математичними знаками, повторюючи знак на початку наступного рядка. При цьому знак множення « \cdot » замінюють знаком « \times ».

Формула є частиною речення, тому до неї застосовують такі ж правила граматики, як і до інших членів речення. Якщо формула знаходиться в кінці речення, то після неї ставлять крапку. Формули, які йдуть одна за одною і не розділені текстом, відокремлюють комою.

Посилання на формули в тексті дають в круглих дужках за формою: «...*за формулою (5.2)*»; «... *у формулах (5.7, ..., 5.10)*».

4.5 Оформлення ілюстрацій

Для пояснення викладеного тексту рекомендується його ілюструвати графіками, діаграмами, гістограмами, схемами та ін., які можна виконувати чорною тушшю, простим олівцем середньої твердості та комп'ютерною графікою.

Розміщують ілюстрації в тексті або в додатках (якщо вони займають одну чи більше сторінок). Якщо частини ілюстрації у додатку не вміщуються на одній сторінці, то їх переносять на наступні сторінки. В цьому випадку під початком ілюстрації вказують повне її позначення, а під її продовженнями позначають «*Рисунок 3.2 (продовження)*». Пояснюючі дані розміщують під кожною частиною ілюстрації.

В тексті ілюстрацію розміщують симетрично до тексту після першого посилання на неї або на наступній сторінці, якщо на даній вона не уміщується без повороту.

На всі ілюстрації в тексті КР мають бути посилання. Посилання виконують за формою: «...*показано на рис. 3.1.*» або в дужках за текстом (*рис. 3.1*), на частину ілюстрації: «... *показані на рис. 3.2,б*». Посилання на раніше наведені ілюстрації дають зі скороченим словом «*дивись*» відповідно в дужках (*див. рис. 1.3*).

Між ілюстрацією і текстом пропускають один рядок.

Всі назви ілюстрації в КР називають рисунками і позначають під ілюстрацією симетрично до неї за такою формою: «*Рисунок 3.5 – Найменування рисунка*». Крапку в кінці не ставлять, знак переносу не використовують. Якщо найменування рисунка довге, то його продовжують у наступному рядку.

Нумерують ілюстрації в межах розділів, вказуючи номер розділу і порядковий номер ілюстрації в розділі, розділяючи крапкою. Нижче наведено

приклад оформлення рисунка.

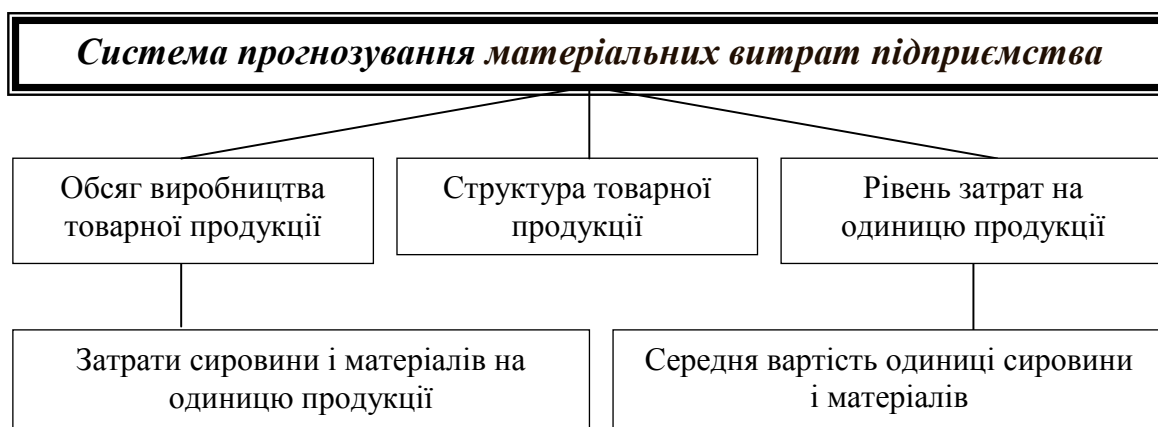

Рисунок 1.1 – Система прогнозування матеріальних витрат підприємства

Пояснюючі дані розміщують під ілюстрацією над її позначенням.

У випадку, коли ілюстрація складається з частин, їх позначають малими буквами українського алфавіту з дужкою *а), б)* під відповідною частиною. В такому випадку після найменування ілюстрації ставлять двокрапку і дають найменування кожної частини за формою:

а) – найменування першої частини; б) – найменування другої частини або за ходом найменування ілюстрації, беручи букви в дужки.

При викладенні тексту пояснювальної записки забороняється сканування рисунків.

4.6 Оформлення таблиць

Таблицю розміщують симетрично до тексту після першого посилання на сторінці або на наступній, якщо на цій вона не уміщується, і таким чином, щоб зручно було її розглядати без повороту або з поворотом на кут 90° за годинниковою стрілкою.

На всі таблиці мають бути посилання за формою: «*наведено в табл. 3.1*»; «*... в таблицях 3.1-3.5*» або в дужках по тексту (*табл. 3.6*). Посилання на раніше наведену таблицю дають із скороченим словом «*дивись*» (*див. табл. 2.4*) за ходом чи в кінці речення.

Таблицю розділяють на графи (колонки) і рядки. В верхній частині розміщують головку таблиці, в якій вказують найменування граф. Діагональне ділення головки таблиці не допускається. Ліву графу (боковик) часто використовують для найменування рядків. Мінімальний розмір між основами рядків – 8 мм. Розміри таблиці визначаються об'ємом матеріалу.

Графу «№ *n/n*» в таблицю не включають. При необхідності нумерації, номери вказують в боковику таблиці перед найменуванням рядка.

Найменування граф може складатися з заголовків і підзаголовків, які

записують в однині, симетрично до тексту графи малими буквами, починаючи з великої. Якщо підзаголовок складає одне речення з заголовком, то в цьому випадку його починають з малої букви. В кінці заголовків і підзаголовків граф таблиці крапку не ставлять. Дозволяється заголовки і підзаголовки граф таблиці виконувати через один інтервал.

Якщо всі параметри величин, які наведені в таблиці, мають одну й ту саму одиницю вимірювання величини, то над таблицею розміщують її скорочене позначення (наприклад, *тис. грн*). Якщо ж параметри мають різні одиниці вимірювання величин, то позначення одиниць записують в заголовках граф після коми (*Собівартість продукції, тис. грн*).

Текст заголовків і підзаголовків граф може бути замінений буквеними позначеннями, якщо тільки вони пояснені в попередньому тексті чи на ілюстраціях (*P – прибуток, R – рентабельність і т.д.*). Однакові буквени позначення групують послідовно в порядку росту їх індексів, наприклад: (*I₁, I₂, ...*).

Найменування рядків записують в боковому графі у вигляді заголовків у називному відмінку однини, малими буквами, починаючи з великої і з однієї позиції. В кінці заголовків крапку не ставлять. Позначення одиниць величин вказують в заголовках після коми.

Для опису визначеного інтервалу значень в найменуваннях граф і рядків таблиці можна використовувати слова: «*понад*», «*менше*», «*не більше*», «*не менше*», «*в межах*». Ці слова розміщують після одиниці певної величини:

(*Витрати, В, не більше*),

а також використовують слова «*від*», «*більше*», «*до*»:

(*Від 10 до 15; понад 15; до 20*).

Дані, що наводяться в таблиці, можуть бути словесними і числовими.

Слова записують в графах з однієї позиції. Якщо рядки таблиці не розділені лініями, то текст, який повторюється і складається з одного слова дозволяється замінювати лапками (,). Якщо текст складається з двох і більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами «*те ж*», а далі лапками. При розділенні таблиці горизонтальними лініями ніякої заміни не виконують.

Числа записують посередині графи так, щоб їх однакові розряди по всій графі були точно один під одним, за виключенням випадку, коли вказують інтервал. Інтервал вказують від меншого числа до більшого з тире між ними:

12 – 35
122 – 450.

Дробові числа наводять у вигляді десяткових дробів, з однаковою кількістю знаків після коми в одній графі.

Ставити лапки замість цифр чи математичних символів, які повторюються, не можна. Якщо цифрові чи інші дані в таблиці не наводяться, то ставиться прочерк.

Таблиці нумерують в межах розділів і позначають зліва з абзацу над таблицею за формою: «Таблиця 4.2 – Найменування таблиці». Крапку в кінці не ставлять. Якщо найменування таблиці довге, то продовжують у наступному рядку починаючи від слова «Таблиця». Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці в розділі, розділених крапкою.

Нижче наведено приклад аналітичної таблиці, структури якої необхідно обов'язково дотримуватись при написанні курсової роботи (особливо другого та третього розділів).

Таблиця 2.1 – Основні показники діяльності ПАТ «Ямпільський приладобудівний завод»

Показники	Рік			Відхилення 2014 р. від 2013 р.		Відхилення 2015 р. від 2014 р.	
	2013	2014	2015	абсолютне (гр.3-гр.2)	відносне, % (гр.3/гр.2)* *100-100	абсолютне (гр.4-гр.3)	відносне, % (гр.4/гр.3)* *100-100
Вартість майна, тис. грн	5188,5	5001,5	4785,7	-187,1	-3,6	-215,8	-4,3
Чистий до- ход(виручка) від реалізації продук- ції, тис. грн	12322,6	10845,4	7602,3	-1477,2	-12,0	-3243,1	-29,9
Чистий фінансо- вий результат, тис. грн	76,3	-857,2	-555,7	-933,5	-1223,5	301,5	35,2

При перенесенні частин таблиці на інші сторінки, повторюють або продовжують найменування граф. Допускається виконувати нумерацію граф на початку таблиці і при перенесенні частин таблиці на наступні сторінки повторювати тільки нумерацію граф.

У всіх випадках найменування (при його наявності) таблиці розміщують тільки над першою частиною, а над іншими частинами зліва пишуть «Продовження таблиці 4.2» без крапки в кінці.

При здійсненні аналізу необхідно дослідити як абсолютне, так і відносне відхилення показників (методика розрахунку наведена у таблиці), однак

більше уваги варто приділяти саме відносному відхиленню, оскільки кожне підприємство в залежності від розміру та особливостей функціонування має свої абсолютні значення показників, і їх абсолютні відхилення можуть мати різну значимість для інших підприємств, а порівнювання відносних відхилень показників має сенс.

Необхідно звернути особливу увагу на підрахунок відхилень показників, якщо вони мають від'ємне значення. При цьому відхилення показника повинно включати його зміну до нуля та до відповідного значення.

4.7 Оформлення висновків

Висновки оформляють з нової пронумерованої сторінки посередині великими літерами.

Висновки є заключною частиною, підсумком дослідження і обов'язково повинні містити узагальнені результати дослідження літературних джерел, характеристику об'єкта та предмета дослідження, можливі рекомендації.

4.8 Оформлення списку джерел посилання

Форма запису «СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ» відповідає формі запису вступу, основної частини та висновків.

Список містить перелік літературних джерел, на які повинні бути обов'язкові посилання в тексті пояснювальної записки. Література в загальний список записується в порядку посилання на неї в тексті або по алфавіту. Посилання на літературу у тексті наводять в квадратних дужках [12, с. 136], вказуючи порядковий номер за списком (в даному прикладі 12) та номери сторінок (в даному прикладі 136 сторінка), де наведені використані відомості. Рекомендований перелік літератури для написання курсової роботи наведено нижче.

Літературу записують мовою оригіналу. В списку кожен літературу записують з абзацу, нумерують арабськими цифрами, починаючи з одиниці.

Кількість літературних джерел повинна складати 15-20.

У дод. Д. наведено зразки оформлення законодавчих актів, навчальних посібників, журнальних статей.

4.9 Оформлення додатків

До додатків відносять ілюстрації, таблиці, тексти допоміжного характеру. Додатки розташовують в порядку посилань на них у тексті КР.

Посилання на додатки в тексті КР дають за формою: «... наведено в дод. А», «... наведено в табл. В.5 « або (дод. Б); (додатки К, Л).

Кожен додаток необхідно починати з нової сторінки, вказуючи зверху посередині рядка слово «Додаток» і через пропуск його позначення. Додатки позначають послідовно великими українськими буквами, за винятком букв Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, *Додаток А, Додаток Б* і т.д. Якщо додатків більше ніж букв, то продовжують позначати арабськими цифрами. Дозволяється позначати додатки латинськими буквами, за винятком букв I і O.

Кожен додаток повинен мати тематичний (змістовний) заголовок, який записують посередині рядка малими літерами, починаючи з великої. При наявності основного напису заголовок записують у відповідній графі.

Ілюстрації, таблиці, формули нумерують в межах кожного додатка, вказуючи його позначення: «*Рисунок Б.3 - Найменування*»; «*Таблиця В.5 – Найменування*» і т.п.

У змісті зазначається лише сторінка титульного аркушу додатків.

Додаток А
Рекомендовані теми курсових робіт

№ студента у групі	Назва теми
1	Прогнозування чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства за допомогою методу екстраполяції на основі аналітичних показників рядів динаміки
2	Прогнозування активів підприємства за допомогою методу екстраполяції тренда
3	Прогнозування оборотних засобів підприємства за допомогою методу екстраполяції на основі індексу сезонності
4	Прогнозування необоротними активами суб'єкта господарювання за допомогою методу моделювання
5	Прогнозування дебіторської заборгованості підприємства за допомогою експертного методу
6	Прогнозування запасів підприємства за допомогою методу плинної середньої
7	Прогнозування кредиторської заборгованості підприємства за допомогою методу екстраполяції на основі аналітичних показників рядів динаміки
8	Прогнозування залученого капіталу за допомогою методу екстраполяції тренда
9	Прогнозування капіталу підприємства за допомогою методу моделювання
10	Прогнозування рентабельності суб'єкта господарювання за допомогою експертного методу
11	Прогнозування витрат підприємства за допомогою методу екстраполяції на основі індексу сезонності
12	Прогнозування валового прибутку підприємства за допомогою методу плинної середньої
13	Прогнозування власного капіталу за допомогою методу екстраполяції на основі аналітичних показників рядів динаміки
14	Прогнозування грошових коштів підприємства за допомогою експертного методу
15	Прогнозування вартості основних засобів підприємства за допомогою методу моделювання
16	Прогнозування продуктивності праці на підприємстві за допомогою методу екстраполяції тренда
17	Прогнозування собівартості за допомогою методу екстраполяції на основі індексу сезонності
18	Прогнозування чистого фінансового результату підприємства за допомогою методу плинної середньої

Додаток Б
Зразок титульного аркуша курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет
Кафедра підприємництва та фінансової діяльності

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни Економічне планування і прогнозування
(назва дисципліни)

на тему: _____

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
галузі знань:

07 «Управління та адміністрування»
спеціальності: 073 «Менеджмент»

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник:

_____ к.е.н., доц. Безсмертна О.В.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

м. Вінниця – 2017 рік

Додаток В
Бланк завдання до курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет
Кафедра підприємництва та фінансової діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ
Зав. кафедри ПМЕН, проф., д.е.н.
_____ О. О. Мороз
(підпис)
„___” _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
на курсову роботу з дисципліни «Економічне планування і прогнозування»
студенту _____ групи _____

ТЕМА _____

Вихідні дані:

- фінансова звітність підприємства;
- навчальна та методична література за темою курсової роботи;
- законодавча база.

Зміст ПЗ до курсової роботи

Індивідуальне завдання

Вступ

1. Назва розділу 1
2. Назва розділу 2
3. Назва розділу 3

Висновки

Список джерел посилання

Додатки

Дата видачі „___” _____ 20__ р. Керівник _____
(підпис)

Завдання отримав _____
(підпис)

Додаток Д

Приклади оформлення бібліографічного опису наукових робіт (списку використаних джерел посилання)

(згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання : навч. посібник. / Герасимчук В. Г. – К. : КНЕУ, 2000. – 360 с.
Два автори	1. Осовська Г. В. Менеджмент організацій : навчальний посібник. / Г. В. Осовська, О. Л. Осовська. – К. : Кондор, 2007. – 676 с.
Три автори	1. Мескон М. Х. Основы менеджмента / Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. ; пер. с англ. – М. : Дело, 1992. – 702 с. 2. Виноградський М. Д. Менеджмент в організації : навч. посіб. [для студ. екон. спец. вузів] / Виноградський М. Д., Виноградська А. М., Шкапова О. М. – К. : «КОНДОР», 2002. – 654 с.
Чотири автори	1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. – К. : НДІ «Украгропромпродуктивність», 2006. – 106 с.
П'ять і більше авторів	1. Психологія менеджмента / [Власов П. К., Липницький А. В., Луцихина І. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. [3-е изд.]. – Х. : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с.
Багатотомний документ	1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 1 / Бланк И. А. – К. : НИКА-ЦЕНТР, 1999. – 592 с. 2. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч. 1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. – К. : НТУУ «КПІ», 2006. – 125 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. Молодих учених-аграрників [«Молодь України і аграрна реформа»], (Харків, 11–13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. – 167 с. 2. Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. – К. : Асоц. укр. банків, 2000. – 117 с. – (Спецвип.: 10 років АУБ). 3. Альянс наук: вчений вченому : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 лют. 2010 р. : В 5 т. – Д. : Біла К. О., 2010. Т. 4 : Макро- та мікроекономіка: питання і відповіді у деталях. – 112 с.

	4. Ризикологія в економіці та підприємстві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ. податк. адмін. України [та ін.]. – К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. – 452 с.
Словники	1. Економічний словник-довідник / [ред.-упор. С. В. Мочерний]. – К. : Феміна, 1995. – 368 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Україна: інформація і свобода слова : зб. законод. актів, нормат. док. та ст. фахівців / упоряд. А. М.Задворний. – К.: Молодь, 1997. – 832 с. 2. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2006. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань).
Дисертації	1. Куницький Р. Й. Соціальний захист населення в умовах переходу до ринкової економіки: дис. ... кандидата екон. наук : 08.01.01 / Куницький Роман Йосипович. – Львів, 1995. – 212с.
Автореферати дисертацій	1. Семенов А. А. Іноземний сектор як структурний елемент сучасної ринкової економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 08.01.01 «Економічна теорія» / А. А. Семенов. – Донецьк, 2002. – 20 с. 2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 «Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології» / Нгуен Ші Данг. – К., 2007. – 20 с.
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання (журналу)	1. Петрович Й. М. Методичні підходи щодо економічної оцінки інноваційної діяльності промислових підприємств / Й. М. Петрович // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2007. – № 582. – С. 62. 2. Загірняк М. Болонський процес і вища технічна освіта / Марія Загірняк, Валерій Моспан // Вища школа. – 2007. – № 3. – С. 14. 3. Адавшева С. Б. Возможности использования источников статистической информации для идентификации группы лиц / С. Б. Адавшева, Т. А. Алимова, Г. Ф. Юсупова // Вопросы статистики. – 2005. – № 5. – С. 9-17. 4. К оценке состояния здоровья детей, посещающих образовательные учреждения / Н. Н. Княжева, А. Д. Петрушина, Е. А. Красильникова [та ін.] // Научные вестн Тюменской медицинской академии. – 2001. – № 6. – С. 65. 5. Чорний Д. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації / Д. М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець ХІХ–початок ХХ ст. / Д. М. Чорний. – Х., 2007. – Розд. 3. – С. 137–202.
Електронні ресурси	1. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рів-

(з Інтернету, CD)	<p>нем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – К. : CD-вид-во «Інфодиск», 2004. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. – (Всеукр. перепис населення, 2001). – Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Мб RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану.</p> <p>2. Кремень В. Якісна освіта: вимоги ХХІ століття [Електронний ресурс] / Василь Кремень // Дзеркало тижня. – 2009 . – № 24 (603). – 24 – 30 червня 2006. – Режим доступу до газети : http://www.dt.ua/3000/3300/53717/.</p>
-------------------	--

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

Базова:

1. Бешелев С. Д. Математико-статистические методы экспертных оценок. – 2-е изд. перераб. и доп. / С. Д. Бешелев, Ф. Г. Гурвич. – М. : Статистика, 1982. – 263 с.
2. Глівенко С. В. Економічне прогнозування : навч. посіб. / С. В. Глівенко, М. О. Соколов, О. М. Теліженко. – Суми : Університетська книга, 2001. – 207 с.
3. Грабовецький Б. Є. Економічне прогнозування та планування : Навч. посіб. / Б. Є. Грабовецький. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 188 с.
4. Грабовецький Б. Є. Теорія і практика прогнозування в управлінні сучасним виробництвом : бурякоцукровий комплекс. Монографія / Б. Є. Грабовецький. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2002. – 264 с.
5. Мартино Дж. Технологическое прогнозирование Пер. с англ. / Дж. Мартино. – М. : Прогресс, 1977. – 591 с.
6. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування : підручник / [В. М. Геєць, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк та ін.]. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2005. – 396 с.
7. Пашута М. Т. Прогнозування та програмування економічного і соціального розвитку : Навч. посіб. / М. Т. Пашута. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.
8. Планування і прогнозування в умовах ринку : Навч. посіб. / Ред. В. Г. Воронкова. – К. : Професіонал, 2006. – 608 с.
9. Рабочая книга по прогнозированию / Редкол. : И. В. Бестужев-Лада (отв. ред.). – М. : Мысль, 1982. – 430 с.
10. Френкель А. А. Прогнозирование производительности труда : методы и модели. – 2-е изд., доп. и перераб. / А. А. Френкель – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2007. – 221 с.

Додаткова:

1. Акофф Р. Планирование будущего корпорации. Пер. с англ. / Р. Акофф. – М. : Прогресс, 1985. – 328 с.
2. Басовский Л. Е. Прогнозирование и планирование в условиях рынка / Л. Е. Басовский. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 260 с.
3. Грабовецький Б. Є. Виробничі функції : теорія, побудова, використання в управлінні виробництвом. Монографія / Б. Є. Грабовецький. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – 137 с.
4. Грабовецький Б. Є. Методи експертних оцінок : теорія, методологія, напрямки використання. Монографія / Б. Є. Грабовецький. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 171 с.

5. Грабовецький Б. Є. Теоретико-методологічні основи аналізу і прогнозування тенденцій змін техніко-економічних показників в системі АПК. Монографія / Б. Є. Грабовецький. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 184 с.
6. Денискин В. В. Основы экономического прогнозирования в пищевой промышленности / В. В. Денискин. – М. : Легкая и пищевая промышленность, 1984. – 192 с.
7. Карпински А. Прогнозирование – программирование – планирование / А. Карпински // Плановое хозяйство. – 1989. - №.11. – С. 72 - 77.
8. Коно Т. Стратегия и структура японских корпораций / Т. Коно. – М. : Прогресс, 1987. – 384 с.
9. Статистика підприємництва : Навч. посіб. [П. Г. Вашків, П. І. Пастер, В. П. Сторожук та ін.; за ред. П. Г. Вашківа, В. П. Сторожука]. – К. : «Слобожанщина», 1999. – 600 с.

Інформаційні ресурси

Крім переліченої літератури, студент під час самостійної роботи має використовувати періодичні матеріали, нормативні та статистичні дані банківських установ, ресурси мережі "Інтернет", інші джерела інформації.

1. www.rada.gov.ua
2. www.smida.gov.ua
3. www.liga.net

Навчальне видання

Методичні вказівки
до виконання курсової роботи з дисципліни
«Економічне планування і прогнозування»
для студентів спеціальності «Менеджмент»

Редактор В. Дружиніна

Укладач: Безсмертна Оксана Владиславівна

Оригінал-макет підготовлено О. Безсмертною

Підписано до друку
Формат 29,7×42 ¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк.
Наклад пр. Зам. № 2015-

Вінницький національний технічний університет,
навчально-методичний відділ ВНТУ.
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, к. 2201.
Тел. (0432) 59-87-36.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.

Віддруковано у Вінницькому національному технічному університеті
в комп'ютерному інформаційно-видавничому центрі.
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Тел. (0432) 59-87-38.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.